

Két szolga

Németh István

Mátyás bácsi már régen bent volt a hivatalban; a nagy ablak előtt állt és nézte az ébredő várost. Kint esett az eső és fényesre mosta az aszfaltot. Olykor egy-egy erősebb szélroham az ablaküvegre sodorta a hulló esőt. Ilyenkor, míg le nem folyt róla a víz, nem lehetett rajta rendszeren kilátni.

— Eseget! — mondta hangosan, a többit magában gondolta: Még mikor jöttem befelé, csillagos volt az ég és olyan éles, hideg szél fújt, az ember nem is gondolta volna, hogy mire megvirrad, itt lesz az eső...

— De csak hagy esegessen — tette hozzá megint hangosan.

Hajnali négykor már botorkált felfelé az öreg városháza kopott lépcsőin, mert mire jönnek a tisztviselő urak, mind a negyvenkét kályhában égni kell a tűznek. Az pedig nem kis munka, negyvenkét kályhába begyújtani, s jól megrakni szénnel.

Nagyon levert hangulatban volt Mátyás bácsi. Hajnalban, ahogy jön befelé, az utcaseprők, régi kollegái, éppen kászolódtak a városháza sarkánál, egy kis melegítőről jöttek ki a büféből. A szeleverdi Tamás istentelenül harangozott a vaslapáttal a szemégyűjtő bádoghordóban.

— Munkára, kruskagyűjtők! — kiáltozta.

Mátyás bácsi, mikor közelükbe ért, nagyot köszönt és csak úgy, hogy mondjon is valamit, odamondta:

— Hideg lesz máma, emberek.

A cihelődő seregből valaki, nyilván régi cimborája, az Andris, kegyetlen gögösen visszaszólt:

— Az igazi utcaseprő karácsonyig nem ismer hideget!...

Úgy szíven találta Mátyás bácsit ez a gögös hang, hogy most nyilván egész nap búslakodik. Hiszen tudja ő nagyon jól, hogy az utcaseprő karácsonyig nem ismer hideget, nyolc évig seperte a várost, minek köll azt még mondani? Vagy az fájhat Andrisnak, — mert biztos ő volt —, hogy nem őt hívták fel szolgának? Tehet ő erről? Bár őt hívták volna ide az Átok mellé.

— Azért, hogy itt vagyok, Andris, az vagyok én most is, ami voltam — mondta hangosan Mátyás bácsi és elfordult az ablaktól, hogy a derengő félhomályban megnézze a kerek faliorán az idő állását.

— No, nemsokára itt lesz az Átok — mondta, s hogy most erre gondolt, még jobban megkeseredett a nyál a szájában.

Szinte könnyekig hatódott, mikor arra gondolt, hogy elseje előtt be-megy majd a Jóskánoz, az elnökhöz, elpanaszolja a baját, és kéri, hogy tegyék le őt, ha lehet, megint az utcaseprőkhöz, ott legalább élni hagyják...

Megint nézte a város csillogó aszfaltját s a behúzott nyakú, munkába siető embereket. Az eső halk, finom nesze beszűrődött a kis hivatali előszobába.

— Eseget — mondta megint s próbált másra gondolni.

A folyosó kövezetén szapora, kemény léptek kopogtak.

— No, jön az Átok, — mondta magában s megfordult az ablaktól, hogy felcsavarja a villanyt, mert még nem volt egészen világos a szobában.

Akkorára szélesen ki is tárult az ajtó s belépett Pásztor Zakariás, akit Mátyás bácsi magában Átoknak nevezett.

— Mátyás, ég a tűz? — ez volt az első szava.

(Rekedt, vénes, érdes hangja volt, amit ugyan, Mátyás bácsi megfigyelése szerint, változtatni tudott. Például mikor az elnök néptárssal beszél, hangja egészen lágy, ha kopott külsejű ügyfél kéri az elnökhöz való bebocsátását, megint érdes a hangja. Mátyás bácsinak alkalma volt ilyen apróságokat megfigyelni két év alatt, mióta együtt szolgáskodnak itt a városházán.)

— Hallja, Mátyás, ég a tűz?

— Mind a negyvenkettőben!

Pásztor Zakariás hetyke mozdulattal — pedig ő is túl van már a hatvanon, de ő nyugdíjas kishivatalnok, mostani munkáját tiszteletdíj fejében végzi — levetette kopottas, vizes felöltőjét, egy kicsit megrázta, s a foga-sra akasztotta. Ügyszintén a kalapját is.

Aztán körülmenyesen kifújta az orrát nagy zsebkendőjébe.

(Mátyás bácsi azt is megfigyelte, hogy mikor reggel bejön az Átok, mielőtt leülne a kimustrált íróasztalhoz, előbb mindig kifújja az orrát. Ez a művelet eltart nála egy-két percig is. Akár tél van, akár nyár, megfázva-e vagy sem, Átok első dolga, hogy kifújja az orrát. Ezt már otthon többször is mesélte az asszony-nak Mátyás bácsi, — másnak senkinek — és ilyenkor mindig jót nevettek rajta.)

Pásztor Zakariás most leült a kopott, régimódi íróasztalhoz, kinyitotta a fiókokat és céltalanul beleturkált.

Rákvörösen fölveti a fejét az egyhelyben topogó, bakancsos, bárányszőrsapkás öregre.

— Mátyás, nem megmondtam magának már számtalanszor, hogy az én fiókjaimba ne csempésszen be fokhagymát?!

Az öreg megrettent és zavarba jött, mert valóban mondta már neki az Átok, hogy hivatalban, különösen ilyen főhelyen, mint az elnök előszobája, semmi helye a fokhagymának.

— Hát...

— Hát, hát, magát csak bajnak ültették ide a nyakamra.

Aztán higgadtan folytatta:

— Szedje ki innen és dobja a szemetesgödörbe.

— Minek vetném ki, hisz még jók.

Erre meg se várta, hogy az öreg összeszedje, dühösen összekapkodta és személyesen kidobta a szemetesgödörbe.

Amikor visszajött, sziszegve mondta:

— Ha maga, Mátyás, nem tudja, hogy mi a rend egy városi hivatalban, nem az én feladatom, hogy megtanítsam rá!

Mátyás bácsi lapítva pislogott. Valóban — gondolta magában — a fenébe vagyok én már való, nem ide — s haragudott magára is. De mit árt neki ott az a fokhagyma, nem ő eszi, hanem én...

Zakariás turkált, rakosgatott a fiókban. Most már, a fokhagymák ki-lakoltatása után, nem volt ott egyéb, mint ló- és marhapasszus úrlapok. Mert szolgálai tisztsege mellett ő végzi, a ló- és marhapasszusok kiállítását is. Különbén semmi szükség nem volna erre a kopott íróasztalra, ami így rang- és tekintélybeli különbséget tesz közte és Mátyás bácsi között. Mert ők tulajdonképpen hivatalosan egy ranglétrán állnak, félhivatalos kifejezéssel mind a kettő városi szolga. Mátyás bácsi becsvágyát nem is sérti ez a szó, sőt bizonyos mértékig büszke is rá, addig, hogy városi... Zakariást azonban rendkívül sértené, ha nem tudná önmagát meggyőzni arról, hogy ő az elnök személyi titkára. Otthon a családban és az ismerősei körében így ismerik: honoráris személyi titkár...

A parasztot, az iskolázatlant, a szolgát, szóval az ostoba embert, soha nem is bírta.

Harmincöt évig volt kishivatalnok a városnál.

Titokban az elnököt is megveti, bár az tanult ember, de még álmában sem léphet a régi polgármester nyomába.

— Mátyás, most lemegy az újságokért és megnézi a »Ponty«-ban, hogy kaptak-e friss halat!

Mátyás bácsi szó nélkül elkocog.

— Egyen meg a fene — mondja magában Mátyás bácsi a folyosón baktatva —, tán eltörne a nyelved, ha egyszer úgy mondanád, hogy Mátyás bácsi. Mátyás. Nem vagyok én úr, hogy csak Mátyásozz...

Felhozza az újságokat, leteszi az íróasztalra és azt mondja:

— Kaptak.

— Akkor ne felejtse el nyolc órákor szólani. De el ne felejtse, mert fontos!

Ha neked fontos, tartsd te az eszedben — gondolja magában Mátyás bácsi, de nem szól semmit.

— Most nézze körül a kályhákat, hogy ég-e mindenütt a tűz!

— Attól ne fájjon a maga feje, ha én egyszer megrakom a tüzet, az akkor biztos ég.

— És ha valahol nem ég a tűz, akkor az én fejemet mossák, ugye?

— Amióta én gyújtok be, azóta az még nem történt meg.

— Csak ne legyen olyan biztos a munkájában!

— A saját kezem munkájába mér ne lennék biztos?

— Jó, jó, Mátyás. Most megreggelizünk, mert ha bejönnek, vége a helylésnek.

Evvél a fogashoz lépett Zakariás és kivette felöltője zsebéből a szalvétába kötött reggelijét. Az íróasztalon széles mozdulatokkal kicsomagolta s kényelmesen nekiült.

Mátyás bácsi is kezdett már megéhezni, de mióta bejött az Átok, még a falatot se kívánja. De muszáj valamit harapni, mert azután három óráig csakugyan nem lehet. Egyrészt, mert mindig akad valami menj ide, menj oda, másrészt meg az Átok rápirítana, ha »munkaidő alatt« próbálna falatozni.

Mátyás bácsi, mióta itt van, mindig állva eszik az ablak párkányáról, hátával eltakarva az egyszerű kis elemózsiát, hogy senki se lássa. Azaz, hogy az Átok ne lássa, mert más nincs még itt ilyenkor. Leülhetne ő is az íróasztal mellé reggelizni, de amaz úgy szétteregeti rajta az övét, hogy hely se marad, no meg ha maradna is, ő akkor se menne oda, ne nézze az Átok, hogy ő mit eszik.

Erőltetve falatozott az ablak párkányáról és újságpapírból, s nézte az aprószemű, sűrű őszi esőt.

A fene egye meg, — gondolta —, csak könnyebb itt bent a melegen és szárazon, mint ott kint ázni-fázni, de ez az Átok mán elrágja az ember szívét elevenen. Mindent megcsinálok, amit parancsol, mégis... Pedig ő sem föllebvaló éntőlem... No, jöjjön csak a Jóska, még máma bemegyek hozzá... nem maradok én itt tovább...

Rágta a szalonnát csendesen s nézte az esőt, meg a bólogató nagy fákat az ablak alatt, melyekről az ősz kezdte letúrni a leveleket.

Hogy megcibálja azért ezeket a nagy fákat is a szél — gondolta.

S csoda tudja honnan, most hirtelen, ahogy nézegeti az őszi fákat, az jut eszébe, hogy egyszer az első világháború előtt — akkor ő már éves béres volt — a városban járt a Ferenc Jóska, s ő a menetet, mivel máshol nem volt hely, onnan a fa tetejéről nézte, más, hasonló suttyó legényekkel. Ott lovagolt el alattunk a Ferenc Jóska, olyan közel, hogy a fejére is köphettünk volna — gondolta. De honnan a fenéből jutott ez éppen most az eszembe — méltatlankodott magában csendesen... Ja igen: no, az az első gazdám, az a Hegyi Bálint volt ilyen, mint ez az Átok — tisztult ki benne a gondolat.

— Mátyás, az órát még nem húzta fel, gyengén ketyeg — mondta Zakariás.

Az öreg fülelt egy cseppet, valóban, mintha meg akarna állni, nem mondhatja, hogy felhúzta már.

— Épp most akarom fölhúzni — mondta.

Zakariás elnevette magát:

— Lám ezt is elfelejti, ha nem szólok. Tudja, Mátyás, maga úgy van, hogy maga mellé kellene még egy ember, aki állandóan figyelmeztetné és igazgatná: na, most ezt tedd, most azt...

Zakariás nevetett tovább.

— Mi, öreg?

— Hálístennek, van mellettem egy olyan.

— No, nem rossz szándékból mondtam, csak húzza fel, mert még elfelejti.

Nagyon forrt belül az öreg, de nem szólt semmit. Hisz úgy tud ez az Átok beszélni, hogy ezer ördög se beszélne ki, nem hiába van annyi iskolája — mondotta magában, majd becsomagolta a maradék reggelit, odatett egy széket az óra alá, felkapaszkodott rá és felhúzta.

Zakariás is elpakolt az asztalról.

Megelégedetten szétnézett a kis hivatalnoki előszobában.

— Huzza össze avval a seprével a morzsát és dobja be a kályhába, mert látom, maga is elízikelt az ablak előtt.

Mátyás bácsi mondás nélkül is megtette volna, mert reggelizés után mindig összetakarít egy kicsit.

Zakariás rágyújtott egy cigarettára s megkínálta az öreget is.

Na, mi ütött beléd? — villant át rajta, de nem fogadta el tőle, mert a gyári cigarettát semmire se becsüli.

— Mit is mondtam, hogy szóljon nyolc óraker? — kérdezte Zakariás, de közben egészen másra gondolt.

Mátyás bácsi nagyon dühös volt már és most biztos oda mondott volna neki valami rettenetes gorombaságot — hisz elsején úgyis elmegy innen, fészkelte meg benne egyre jobban az elhatározás, mert amit máma csinál vele ez az ember, az mégis csak sok, de akkor éppen kitárult az ajtó és belépett az elnök.

Mintha a nap sütött volna be hirtelen, Mátyás bácsiban úgy fölengedett az indulat és keserűség.

Zakariás alázatosan felállt az asztalnál s köszönt.

Mátyás bácsi köszönés helyett, felszabadultan mondta:

— Eseget, mi?

Zakariás belesápadt.

— Nem baj, Mátyás bácsi, köll ez, jó ez — mondta az elnök és besietett a szobájába.

Mátyás bácsit a hirtelen elhatározás szinte lökte be, mintjárt az elnök után.

Zakariás még utána szólt meglepődve, hogy ez még micsoda, de akkor az öreg már az ajtó mögött volt.

Most, hogy bent volt, csaknem elnémult, alig tudta magát összeszedni zavarában.

— No, mi újság, Mátyás bácsi, olyan sürgösen? — kérdezte az elnök szórakozottan.

— Hát, — szólalt meg nehezen —, hogy is mondjam meg neked Jóska, azaz hogy elnök néptárs, vagyis Jóska, mer nekem már csak Jóska maradsz, izé hát, csináld ki nekem valami úton-módon, hogy elsején lekerülhessek, vissza a bandához, ha van erre valami mód.

— Tán csak nem akarja megint az utcát seperni?

— De bizony, ha lehet...

— Mi baja van idefönt?

— Semmi. Vagyis hát, hogy mondjam meg neked, veled, semmi, hanem — most egészen közel lépett az asztalhoz s csaknem súgva mondta — ez az Átok-e, vagyis a kollegám...

— Mi van vele? — kérdezte szórakozottan az elnök.

Mátyás bácsi továbbra is halkán mondta:

— Ha hazamész, kérdezd meg apádat, biztos emlékszik még rá, hisz együtt béreskedtünk nála, milyen gazda volt az a Hegyi Bálint. No ez az Átok még annál is kutyább. Ez olyan ember, hogy neked fogalmad sincs milyen. Elevenen rájga el az ember szívit. Azért mondom, ha lehet, én elsején lepályázok...

Az elnök mosolyogva mondta s gyöngéden, barátságos arccal tolta kifelé az öreget:

— Jó, jó, csak menjen, Mátyás bácsi, majd intézkedek.

— Az öregember csakugyan olyan, mint a gyerek — gondolta, mikor kiment Mátyás bácsi.

Azután nem is gondolt többet az ügyre...

Zakariás ezzel fogadta az öreget:

— Tán még bent is a fején volt a subara?

Az öreg önkéntelenül a fejéhez kapott. Tényleg fenn volt a sapkája. De ő azt nem is szokta levenni, csak mikor lefekszik.

